

42580

Zgodovinskemu društvu S. Lj. Rivarj.

Maribor št. 1-1518

Izhaja vsaki četrtek in velja s poštnino vred iz v Mariboru z pošiljanjem na dom

na celo leto	. 3 fl.
„ pol leta	. 1 fl. 50 k.
„ 1/4	. — fl. 80 k.

Brez pošiljanja na dom

za celo leto	. 2 fl. 50 k.
„ pol leta	. 1 fl. 30 k.
„ 1/4	. — fl. 62 k.

Posamezni listi se dobijo pri knjigarju Novaku na velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Naročnino sprejema vredništvu v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne prijemajo.

Oznaniła se prijemajo, plača za vrstico je 10 k. in za kolek 30 k.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželu.“

Štv. 1.

Mariboru.

V Mariboru 2. januarja 1868.

Tečaj II.

Yabilo na naročbo.

Z tem listom je začel „Slovenski Gospodar“ svoj drugi tečaj. Prinašal bo v oni isti obliki kakor dozdej naj boljše nauke in naj novejše skušnje o vino-, sadjo-, živinoreji in sploh vseh gospodarskih stvarih.

Razlagal bode vse deželne in državne razmere. Povedal bode v kratkem, kar se je važnega novega dogodilo po svetu posebno pa v slovenskih deželah. Razlagal bo pod naslovom „Pod Lipo“ marsiktero reč in besedo, ktera se v denešnjih časih rabi v političnih in uradniških zadevah, pri umetnikih in obrtnikih itd.

Ne bo zamujeval tudi prinesiti večkrat potrebne zdravilske stvari. Konečno bo v vsakem listu oznanjal ceno žita in drugih gospodarskih pridelkov.

Častiti gospodje, kteri so bili naročeni prvo leto, so prošeni, naj se blagovolijo naročiti tudi za drugo leto. Nadalje prosimo sploh vse rodoljube in prijatelje za duševno in materialne pomoči, da bode „Slov. Gospodarju“ mogoče doseči to, kar se od njega pričakuje.

Pri ti priliki izrekamo srčno zahvalo vsem našim prijateljem, ki so nas v prvem letu duševno in materialno tako izdatno propirali blagovolili.

Naročnina je zgoraj postavljena.

Vredništvu.

Novoletnica.

Novo leto, da bi veselo bilo, rodovitno na polju in v goricah, zdravo za ljudi brez hudega vremena, brez toče in ognja, da bi si vse dolge poplačali in novih ne delali, da bi v svoji rodbini živeli v sreči, sosedu v prijateljstvu, da bi srenja cvela, da bi dežela obogatela, da bi država bila močna in varna, da bi se narodi ljubili in spoštovali, da Bog vse-mogočni razlije svoj blagoslov krez ves vesoljni svet. Tako si želijo prijatelji novoletnico in „Slovenski Gospodar“ jo želi tudi iz vsega srca svojim dragim bratom gospodarjem slovenskim.

Ali kaj pomagajo želje, je-li mogoče jih izpolniti?

Staro leto je ostalo na dolgu z mnogimi željami, bo jih novo leto moglo izplačati? Staro leto je odgrnolno mnogo prašanj, bo jim novo leto odgovorilo, bo novo leto svet in narode postavilo naprej na potu napredka in svobode ali jih potisnolno nazaj v temoto in nesvobodo, nam prinese mir in srečo ali vojsko in nesrečo, na kaj se smemo opirati, kaj naj bo naš kažipot pri tolikih nasprotjih, kam naj težimo, kako se ravnamo? Ta in enaka prašanja pa nas s skrbjo napolnijo in nas ženejo k previdnosti. Kaj tedaj smemo upati od novega leta? Kajti mi nočemo slepi biti, mi nočemo se slepo obnašati in se nikomur slepi zaupati. Časi so nas zmodrili, ustavnost države naše pa nam daje pravico, da smo deležni sreče svoje z delom svojim.

Zato pa prvič upajmo od novega leta le toliko, kolikor nam pripravi naše delo in znanje naše.

Kar od sebe pričakujemo, to si tudi lahko damo in kar si sami pripravimo, to nam tudi naj slajše diši, tedaj proč z darovi, proč s prošnjami in z beračijo, marljiva roka in

bistra glava naj nas redita in pošteno nas bote redili. To valja v gospodarstvu, nauk in marljivost nas bogati in to je dar, ki si ga je človek sam pripravil, ki ga molj ne sne a tat ne vkrade, ki ga ima siromak in bogatin. To valja tudi v politiki. Zares mi Slovenci smo mali narod komaj 1¹/₂ milion nas je, in še ti smo razdeljeni v 8 kosov in še v vsaki deželi imamo svoje nasprotnike in odpadnike. A vender si moramo sami pomagati z delom in naukom, kaj so nam pomagale vse prošnje, kaj vsa beračija, posmeh in zaničevanje smo dobili, in ono kar človeka in narode jači in povzdigne gre v zgubo. Kaj je to? To je živa čut do pravice in zaupanje v pravico. Ta čut človeku in narodu da moč v revu, mu da ljubezen do dela, mu da krepost v omamici, mu da srčnost v nevarnosti, ga reši mehkužnosti in dela iz prostega možaka navdušenega junaka, naganja k žrtvovavnosti, a človek in narod s temi lastnosti ne zgine ampak pribori si svojih pravic, prijatelji se najdejo, mehkužni nasprotnik opeša, zmaga je dobljena in kaj pomeni častna zmaga nasproti vsej politiki, ki po ugodnosti lovi!

Drugo upanje novega leta opiraje se na prvo naj bo, da smo na poti k boljšemu, k napredku. Sedajni vek rešuje prašanje o narodnosti. To prašanje da svobodi svoj potreben del. So še ljudje na svetu, ki si svobodo morejo misliti brez svobodne narodnosti, ali ti so ravno tako zaslepljeni kakor so bili pogani, ki so si sužne ljudi redili, kakor postavim danes si redimo ljubo živinče za delo in živež.

Zato še imamo borbo za narodnost, ker se oni ki te pravice ne spoznajo, tej pravici soperstavljajo. In ti naši nasprotniki spravljajo v borbo vse pošteno in nepošteno, skrito in očitno orožje, učijo nauke o razsvetlenih narodih, kojim se drugi narodi morajo priklanjati, učijo da je ta in ta jezik več vreden in bolj izobražen, dasi je Bog vse jezike posvetil. Privrženci teh krivih prerokov, ljubijo tuje jezike bolj kakor maternega, delajo za nemške ali laške ali madžarske šole in urade v slovenski zemlji, so v ta namen vedoma ali nevedoma podpirali prošnje, naj se šola loči od cerkve, ker so jim duhovniki narodni steber, ki ne pusti šole po krivem izroditi se, ti ljudje so vneli končno versko borbo po nepotrebnem tudi pri prostem kmetiču, samo da bi narodno oglušili.

A vkljub vsemu temu nasprotništvu se narodi vedno bolj zavedajo, že se turški mesec trese pred jugoslovansko danico, že se sveti jasnejše zarja slovanske duševne vzajemnosti, nasprotništvu svobodne narodnosti peša, borba se bliža svojemu koncu. Naša ljuba Avstrija ne bo smela se temu spoznanju opirati, kar še manjka dajske ravnopravnosti slovanskim narodom nasproti Madžarskemu in Nemškemu narodu, bo čas moral dodati, s tim se konec borbe pospeši in ognem se neizrečenim nevarnostim, ki jo nam inče žuga vzhod in sever.

Tedaj ker je borba za narodnost zapisana v srcih vseh narodov in ta borba, kedar se srečno dokonča, pomeni boljšo bodočnost, zato upamo boljšo bodočnost in to upanje stavimo tudi na svoje delo in na svoje trude, nočemo rok križema držati in gledati kako se drugi borijo in čakati, da korist in vžitek tudi nam pripade ampak tudi truditi se hočemo z drugimi vred.

To dvojno upanje stavimo v novo leto, da kar z umom in roko pridelamo, to imamo, drugič, da se časovo kolo na-

prej potače in da onega, kdor urno in ukretno naprej hiti, seboj vzeme, tedaj tudi nas vtegne seboj vzeti, če smo previdni, kdor pa se mu okorno nasproti postavi, tega pa neusmiljeno zdrobi. To smemo upati, želeti pa si smemo še več, ali se nam pa želja izpolni, kdo ve?

Srečno, srečno, srečno novo leto Bog daj!

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

Vvod.

1. Namen narodnega gospodarstva je kazati pote in pripomočke, po katerih človek, družba, narod ali država se vspremožiti, t. j. premoženje za prijetno in dobro življenje si pridobivati more.

2. Vsak človek je svoje sreče kovač ali gospodar; kakor z darovi, katere mu je Bog dal gospodari, tako tudi izhaja. Pa človek ne živi samež, temoč v družbi: ud je obiteli ali hiši, srenji, deželi, narodu, državi: truditi se tedaj mora gospodariti za družbo kakor za se.

3. Vsaka družba se ravna po svojih udih: so ti dobri, je dobra, so ti slabi, je slaba; trpi premoženje družbino, trpi tudi vsak družbenik. Prva skrb nam tedaj mora biti, da smo sami dobri udje, in kedar to, moramo tudi paziti da so enako drugi; ker en slab in zaničen ud stori družbi več škode, kakor dva dobra koristi. Neveljavnike treba je učiti in spomenjati, kako jim sila pametno ravnati in ako tega ne storijo, odstraniti jih.

4. Dobro stanje v družbi vzdržuje se tako dolgo, dokler je še razmera dobrih udov veljavna; brž ko hira, je dokaz, da so zaničnejši nadvladali in v tem stanju treba veljavnikom vse svoje moči napeti, da sebe in družbo iz propada otmejo, da ne propadajo. Tako se ravna v vsaki hiši, v vsaki srenji, v vsaki deželi, državi, v vsakem narodu, te so družbe manjše in večje, katerih smo neposredni in posredni ud.

5. Gospodariti tedaj moramo, a s čim? z darovi, katere nam je Bog dal. K temu nam je pa dvoje potrebno, prvo: poznati darove naše, in drugo: kako z njimi ravnati, da si po teh premoženje, prijetno življenje pripravljamo.

6. Darovi potrebni za dobro življenje so dvojni: takšni, ki imajo vsebno veljavo in takšni, katerim je veljava zamenljiva. Prvi nahajajo se povsodi brez človeške priprave, kakor n. p. zrak, voda, svetloba. Drugi so zmožni človeku le te koristiti, kedar si jih je po svojem delu in trudu za to veljavne pripravil, v veljavne zamenil, tako same po sebi, kakor da jih za druge zamenjivati more, kateri so se z enakim delom in trudom pripravili.

7. Naše delo in naš trud je tedaj naše premoženje in bogatstvo, kolikor dobrega dela se na katero stvar potrosi, toliko je vredna. Moj sosed dela vile, a jaz grablje; treba nama, treba mu jih je zamenjivati za druge stvari, katerih si sam ne pripravlja. Ravno tako pa se godi peku, mesarju in vsakemu drugemu človeku; odtod toliko vsakdanjega zamenjivanja.

8. Kakor vsak človek le svoj poedin posel opravlja, da ga dobro svršuje, tako je tudi treba pogosto, da en in isti izdelek mnogo ljudi izdeluje. N. p. na enem nožu dela mnogo delavcev, in tako je z majhno iglico ali šivanko; po prej ko je za rabo gotova. Za dober vspch se mora delo primerno med delavce razdelivati, in to imenujemo v narodnem gospodarstvu razdelivanje.

9. Potem ko so se iz robe ali kapitala izdelki pripravili, za potrebe primerno zamenili, jim je za duja doloka poraba, ktera pa more biti različna, kakor so različne naše potrebe, za katere jih rabimo.

10. Celi predmet narodnega gospodarstva, o katerem tukaj govoriti in razmišljavati hočemo, razdelimo v štiri glavne dele. Del I. Izdelavanje; del II. Zamenivanje; del III. Razdelivanje; del IV. Poraba.

Pod Lipo.

Podučimi in vgodni pogovori.

(Velika soba v Ljubomirjevi hiši, pri jedni steni velika omara z knjigami, na drugih stenah lepe slike glasovitih slovanskih možev, zemljovidi itd.; na sredini sobe velika miza pri nji Ljubomir in mnogi kmetje. Semenکو vstopi vsi vstanejo.)

Ljubomir: Dobro došli g. župan že sem mislil, da vas ne bo. (mu poda roko.)

Semenکو: (nekoliko jezljivo). Hvala lepa, ne bi bilo čuda, če ne bil došel.

Ljubomir: Ne zameriti g. Semenکو, ali meni se zdi, da vam je danes spet nekaj žolč zmešalo?

Semenکو: Prav imate g. učitelj in to ni malo. Od treh tednov sem, skoraj ni več obstati in če bo to še dolgo trajalo, te naj sam čak župani.

Debelko: Kaj pa te je, povejte, povejte g. župan!

Semenکو: Kaj je? me pitate? Že tri tedne me vsak dan nadlegujejo žene iz cele srenje in hočejo vedeti, ali je res, da se bo neki novi civilitični zakon (kakor one pravijo, — vpeljal, po katerem se mož lahko loči od žene kedar se hoče in si vzeme spet drugo itd.? — Malo prej jih je bilo spet pet pri meni, in skorej se jih ne bi bil mogel znebiti.

Ljubomir: No pa kako ste je vendar potolažili?

Semenکو: Rekel sem jim, da je sicer državni zbor novo postava zastran civilnega zakona napravil, ktera je že tudi poslana v gosposko zbornico, tamo še vendar dozdej ni odobrena, in še je prašanje ali se bo odobrila ali ne in po tem, ali še jo cesar potrdi. — Pa le mirno potrpite, upamo, da se bode cela ta reč še na boljše obrnola kakor marsikdo misli. S tem so bile zadovoljne in so odšle. Bojim se vendar, da me bode ktera v kratkem spet napadla.

Ljubomir: Dobro ste jim odgovorili. Ljudje res mnogokrat vse drugače vidijo in sodijo, kakor je stvar v resnici, temu pa je vzrok ta, ker še ljudje zadosti niso podučeni, upamo vendar trdno, da bo to prihodnjic vse drugače, ker zdaj imamo postavu, po kateri se slobodno napravijo vsikder društva, upam, da se bodo društva osnovala v vsaki srenji, in da se bodo v teh ljudje podučevali o vseh potrebnih stvarih posebno pa tudi o političnih zadevah.

Semenکو: Veste g. učitelj, kaj mi je pred kratkim Žalec, rekel, ko sem nekim kmetom razlagal, da so nam društva zelo potrebna? „Mi lahko v krčmi skupej dojdemo, kaj nam treba drugega društva.“

Ljubomir: Na to bi ga morali taki zavrnoti in mu reči: V krčmah se samo dobri ljudje ogovarjajo, v dobrih družtvih pa nevedni podučujejo in dobri pogovarjajo.

Semenکو: Zvu tega še je pri tem tudi neka druga optika.

Ljubomir: No ktera?

Semenکو: Ko sem pred kratkim bil pri okrajnem uradu, sem tam govoril z uradnikom, ki me je med ostalimi tudi pital, če sem že kaj čul o novi postavi zborovanja? — Da! mu rečem, bral sem jo v „Novicah“ in v „Slov. Gospodarju.“ — „Bo nam spet mnogo pisarenja delala, reče, „Imamo že tako mnogo postav, zdaj pa bodo došli zbori, skupščine, društva itd. Ali bodo morebiti Ribjičanje tudi kako društvo osnovali?“ me opta. — Jaz mignem z ramami. — Na to mi je zaupljivo rekel: „Semenکو, Vi ste že šest let župan, vi dobro poznate razmere in veste dobro, da se z ljudmi naj laže gospodari, če taki ostanejo kakoršni so, podučene kmete naj sam vrag vlada. Če kmet menje ve tim ljubši mi je. Če bi jaz bil minister, bi napravil postavu, da bi nevedni in bedasti kmetje samo pol dače plačevali. Zatoraj Vam svetujem, ne govorite mnogo o ti postavi, počasu bo spet zaspala. Ne bo tako dolgo več trajalo in dojde spet vse na staro.“ — Ne bi bilo po norcu, mu na to rečem, te bi mi spet izgubili nove velike dače in bi malo plačevali. — „Kar se tiče dač“ — mi spet reče se bodo težko do starih znižale, ker država ima mnogo dolgov in mora plačevati obresti in zatoraj je potrebovala nove dače.

Ljubomir: Uradnik je pameten. Vse bi naj šlo na staro, samo dače bi naj ostale.

Semenکو: Kaj mislite, da ima on prav?

Ljubomir: Mislim, da se takrat naši uradniki zlo motijo, ker celo ne mislijo na to, da je Ogerska že celo za se in v tem napreduje, in če hočemo, da dva konja jeden voz vlečeta, morata jednako korakati in ne sme se jeden zadržavati. Da bodo uradnije, vse mogoče strune napenjale, da se ne bi društva snovala, se je lahko naprej videlo. Če vendar še imajo kmetje nekoliko pameti, se ne bodo dali odvroti. — Če pa tudi celo do dna, pogledamo, so posebno politična društva z dačo ali z možnjo zlo zvezana.

Vsi: Kako to?

Ljubomir: Ta je celo prosta in jasna. Politična društva podučujejo ljudstvo, podučeno ljudstvo, pa si izvoli take za-

stopnike, kateri se res potegujejo za korist ljudstva in taki zastopniki, bodo kolikor je mogoče branili, da se ljudstvu ne bo preveč dač nalagalo. Zatoraj bi kmetje morali vse žile napenjati, da se v vsem potrebnem podučijo. Potrebna so jim zatoraj društva, postavijo za to imamo. Hajd tedaj marljivo na delo! Kdor noče, ni več vreden, da se mu dača, poldvojrsti.

Semenko (*smeji se*). To bi morebiti naj boljše sredstvo bilo, da bi se taki društva napravila. Naj se kmetom reče, da bodo dače dvojrstne, in ne bodo društev osnovali, in taki bodo skupej sedeli, drugače pa bo težko kaj.

Debelko. Prosim ne zameriti, kaj pa prav za prav pomeni beseda politika, ktera se je danes večkrat izustila.

Iglič. Kaj še vi niti tega ne veste? — Politika pomeni toliko kakor zvijače in političen toliko kakor zvit, šegav.

Ljubomir. Odkod pa ste ki to izpeljali?

Iglič. No, kaj se ne pravi sploh; ta ali ta je političen, če je koga prav zvito opeharil; ali to ali to je prav politično izpeljal, če je prav zvito napravil?

Ljubomir. To je res, to je vendar samo prenesen pomen te pesede, v katerem se mnogokrat rabi, prav za prav pa je politika razumnost in previdnost v državnih zadevah, ali, bi rekel, vladoslovje, državoslovje, pomeni umetnost državne naloge izdelovati in jene namene izpeljati.

Blagotič. Kaj pa pomeni beseda država.

Ljubomir. Za danes naj bo zadosti prihodnjič vam bom tudi to razlagal.

Gospodarske stvari.

Gospodarska dela meseca januarja.

V hiši in v dvoru. V naj mrzljajših dnevih se mora mlatiti detelja in leneno seme; pogledati ali črvi ne jedo repe ali krompirja, zato se mora prebrati; žito se mora premetati, korenje in druga zelišča pregledati.

V hlevih. Hlevi morajo biti topli, stelje v njih obilno, po solnčnih dnevih se okol poldana morajo prevetrili in živina v dvor izpustiti. Zivali se ne smejo z preveč mrzlo vodo napajati in hlevi po ostri zimi ne mnogokrat izkidati; če se vendar čuti mnogo amonjakovega duha, se hlev mora z gipsom posipati, marljivo snažiti, živini skrbljivo pokladati in dobro paziti, da živali zimomrtudne ne postanejo.

Na polju in senokošah. Če ni zmrzline, se polje lahko malo preorje, sneg se mora na večih krajih redomo prekopati, snežni jezci na setvah razkopati. Pepel, prst, blato, lapor in druge take stvari se morajo po snegu potresti; na senokošah se morajo strugice iztrebiti in grmovje izkoreniti.

V vrtih in sadovnjakih. Po drevesih se morajo gosenice obirati, drevesa mahovja in suhih vejic iztrebiti, in obrezati; se mora skrbeti za drevesno kolje, slamo zvito za vezanje dreves k kolju, živi ploti obrezati; parniki (tople grede) napraviti in gnoj na vrt navoziti.

V vinogradih in hmelnikih. Za kolje in hmelne droge skrbeti, gnoja in mešance (komposta) navoziti.

Pri ribnikih. Mora se na več stranih led presekat, in paziti, da se ribe ne nabadajo.

Pri ulujaku. Skrbeti za mir in toploto.

Log in lov. Drevesa za potrebno rabo in za drva posekati; ograje oskrbeti, štorovino izkopati, hojine in smrekove češarke pobirati. Zajee in lesice streljati, klajo za zverjad potrositi, kune in dihure poloviti.

Gospodinjam nekaj.

Mnogokrat se čujejo pritožbe, da se na mleku noče delati smetena (vrhnje), temoč da tako imenovane mastne vrhnine kroglice, ktere bi morale iti na površje mleka, da bi tamo činile smeteno, ostanejo marveč v siru in da se sicer dobi prav dober, masten sir, smetene pa skorej celo ni, in zatoraj tudi ne masla. Mislim zatoraj, da bo naše gospodinje prav mikalo, če zvejo pravi vzrok, zakaj se na nekem mleku celo noče delati smetena, in še nadalje povemo pomočke, po katerih se to lahko popravi.

Skušnje nas učijo, da mleko onih krav, ktere se bodo v kratkem telile, ni tako sladko, kakor onih, ktere so se še pred kratkim iztelile. Vzrok je ta, da mleko starih molzic nima toliko mlečnega sladkora (cukra) kakor mleko mladih

molzic, in zatoraj je mleko starih molzic večkrat že celo grenko. Glavno ravnilo mora zatoraj biti to, da se ne meša mleko starih molzic z onim novih molzic, kakor še je to pri mnogih gospodinjah navadno, da bi se na zmešanem mleku delala smetena, temoč na vsakem mleku se mora za se delati smetena.

Ker je vendar popolno ali nepopolno delanje smetene odvisno od množine sladkora, kateri se v mleku nahaja, se priporoča, da se mleku starih molzic, naj pridene nekoliko sladkora, t. j. vsakemu loncu jedna nožna špica če hočemo, da se na njem tudi dela smetena.

Vsikdar, kedar se je ta celo prost pomoček rabil, so se dozdej pokazali res prav nepričakani nasledki tako, da je vredno, da to gospodinje, ktere hočejo imeti mnogo smetene, mnogo sirovega masla (putra), naj marljivo rabijo.

P.

Dopisi.

Iz Ljutomera 24. decembra 1867. Ker hočemo osnovati čitavnivo, Vas prosimo, oznaniti to -le:

V abilo.

Ta in onkraj širokega morja slavni severno-amerikanski pisatelj, Janez Cooper pravi to-le 1831. leta: „Med vsemi plemenitimi čuvstvi je ljubezen do svoje domovine in do svojega naroda naj bolj razširjena. — Mi v obče povsod občudujemo moža, kateri samega sebe žrtvuje občemu dobru, in brez usmiljenja preklinjamo vsakega, kdor vzdigne svojo roko, bodi si pod kakem god vzrokom proti svoji domovini, in rabi svoj talent proti deželi in narodu, kateremu je naravno spoštovanje dolžan. Naj lepše nade in naj bolj ponosna imena so izginola kakor sneg pred pomladanskim solncem, ako so se dolžila, da so imena izdajalcev svoje domovine in svojega naroda. V pravem domoljubju je neka čistoča, ktera tudi naj prostejšega človeka povzdiguje nad vsako vmazano sebičnost k višim mislim. — Tako rodoljubje ima moč povzdigovanja samega sebe brez vsake mešanice umazanega osobnega dobička.“ Te lepe besede so bile pisane pred 36 leti in še dan danes veljajo za vse narode, posebno pa za naš dozdej tako zanemarjeni in zaničevani slovenski narod. — Prišlo je tako daleč, da so po vseh naših mestih in trgih in tudi celo po deželi sinovi slovenskega naroda svoj lepi jezik naj bolj zaničevali, iz običajev in šeg svojega naroda šale zbijali in se ponašali s tem in oholi bili zaradi tega, da jih je tujec kakor božje voličke v svoje lance vkoval in v svoj jarem zapregel. Mislili so in še mislijo semtertje domači sinovi slovenskega naroda, da s tem naj večje junaštvo učinijo, ako na svoj narod plujejo in mu blato v lice mečejo. — Da to ne sme dalje tako biti, ako nečemo, da nas ves svet ne zaničuje, spoznavajo možje, kateri imajo še kaj slovenske časti in spoštovanja do samega sebe v prsih. — Napravile so se, in napravljajo se še po vsi slovenski deželi društva pod imenom „čitalnice“, katerim je naloga in dolžnost našemu krasnemu premilemu slovenskemu jeziku stare pravice in nekdanje spoštovanje nazaj pridobiti in priskrbeti. — Tudi pri nas v Ljutomeru se bode sredi januarja 1868 leta po novi postavi čitalnica odprla, kjer bode postalo ognjišče za olikanje domače besede, za izpeljevanje domačih veselic in za čitanje domačih knjig in časopisov — Da bi evetela, da bi napredovala in lep sad obrodila, treba jej je izdatne mnogobrojne podpore. — Obrachamo se toraj do vseh stanov naj bolj pa do Vas, možje kmečkega stana, da Vi, pri katerih je še lepa slovenska beseda in šega čista in nepokvarjena ostala, v naj večem številu kakor udje k čitalnici pristopite. Kaj vsakdo pri njej vživa, ktere pravice in dolžnosti ima, vidi se iz pravil. Toraj še enkrat na noge možje, da se domača stvar povzdigne!

Matiija Zemljčič trgovec in gruntni posestnik. Dr. Anton Klemenčič fajmošter. Ivan Vučina sodar in hišni posestnik. Dr. Jak. Ploj, odvetnik. Ivan Kukovec, odvetniški koncipient in gruntni posestnik. Ivan Dragotin Huber, knjigovez in hišni posestnik. Dr. Valentin Zarnik, odvetniški koncipient.

V Ljutomeru, 15. decembra 1867.

Iz Marlova. (Še enkrat Dr. Vincenc Klun.) Rekel sem zadnjič, da poznam našega presrčnega ljubljence Ceneta Kluna kakor svoj stari klubok od zunaj in od znotraj. Povem Vam še to, da sem iz avtentičnih virov izvedel, da je naš Cene Klun zaradi ljubljanskega bivšega „Sokola“ Dr. Costa, ljublj. župana pri ministru grofu Taaffetu naj bolj očrnil; bil je še hušji od ljubljanskih nemškutarjev.

To je minister sam nekemu naših poslancev na Dunaju povedal. In kako se je vladal dr. Costa proti Klunu? Kakor sem pisal, bil je na svečnico pisani list zagreb. Slovencev štirim slov. prvakom adresiran, to so bili dr. Bleiweis, dr. Toman, Svetec in dr. Costa. Bleiweis in Toman, dobro vem, sta bila energično proti volitvi Ceneta, ali dr. Costa se je za njega naj bolj potezal in je tudi druge pregovoril, da so ga med narodne kandidate vzeli; edinemu Costi izključivo se ima Klun zahvaliti, da je poslanec in vsled tega „Sektionsrath“ postal. Kako se je Cene Costi na to zahvalil, sem poprej povedal. — Tudi ljubeznjivi Cene o Svetcu okoli po novinah trosi, da službo sodniškega svetovalca išče, — pa drugi poslanci mislijo, da ima v tej zadevi Cene prav, kajti Svetec ne čče te novice dementirati.

Pa to ni nič novega za Ceneta. On je moral, kakor sem zadnjič omenil, 1850. leta kakor rdeč radikalec v Švajco odbežati. Od ondod je kmalu začel ministru Bachu dopisovati in bil je ž njim v čudnih odnošajih, za ktere ni tu prostora, da bi jih potanko razkladal. — Na enkrat berem, mislim, ako se ne motim, 1857. leta v več nadaljevanjih v nekdanji „Literaturbeilage“ k „Wiener Zeitung“ od našega učenega doktorja Ceneta članek pod naslovom „grad Rapersweil, nekdanji sedež habsburške hiše v Švajci“, v katerem je rdeči radikalec strašno rep med noge stisnil in se tedišnji dunajski vladi na vse kriplje neposredno prilizoval. Aha, sem si mislil to čitajoč: Cene bi rad nazaj v Avstrijo prišel in službo dobil! Nisem se zmotil, ker Cene je bil 3 mesce pozneje za gimnazialnega, profesorja v Zadru imenovan. — Poznam ga že Ceneta čez 20 let, ali bil je zmirom enak, njemu je to čisto vse eno: danes se kot diletant na slovenskem gledišču našemu občinstvu predstaviti (kakor 1849 leta), jutri pa za spremembo v „Reichsrathu“ Dežmana suplirati. — Ko sem bral, da je službo na dunajski trgovski akademiji tako ostentativno kakor mučenik (risum teneatis amici!) pustil, vedel sem precej, da je to prevetrani lisičji manever Cenetov, in jako sem se bal, da ne bili se na to limanico politiški šinkovci v Ljubljani vjeli, — pa žalibog nisem se zmotil, ker še v trgovski zbornici se mu je eden naj poštenjših slovenskih možakov umeknil, da je Cene poslanec postal.

Z Pohorja dne 30. dec. — Slovenski župan, kje pa si? Željno smo pričakovali poduka, kako se ima po novih postavah županiti; zdaj smo sicer v „Novicah“ brali, da je „slovenski župan“ beli svet zagledal, samo v Maribor še menda ni priromal, ker ni duha ne sluha od njega, in vendar brez poduka, kake pravice in kake dolžnosti zdaj srenje imajo, ne moremo izhajati. Žalosten nasledek nevednosti so mnogi prepiri, ki so se vneli o priliki poslednjih srenjskih volitev. Srenjčani ne poznajo postav, ktere jih zadevajo, in tako vsak svoje trdi, in nasledek je jeza, prepri, tožbe in sovraštva. Od tega, da se malokje po postavah županuje, da ni nobenih odborovih sej, nobenega računa itd. nečem zdaj govoriti. — Pa mi bo kdo odvrnil, kako to? saj župani dobivajo vse postave v državljanskem zakoniku (Reichsgesetzblatt) in tako zamore vsak srenjčan lahko je brati in znati! To je sicer res, da župani dobivajo cesarske postave; pa kaj to pomaga, ker jih dobivajo — saj okoli Maribora — samo v nemškem jeziku, ktere ga večina srenjčanov ne umi, in zato tudi postav ne bere in ne pozna. Kako pa to? saj za Slovence sama vlada izdava avtentičen prevod vseh postav, torej se tudi Slovenski srenjčani lahko ž njimi soznanijo? Res je to, da se izdaja taka prestava, pa okoli Maribora so pred nekterimi leti sami župani prosili, ki so poprej vse postave v nemškem in slovenskem jeziku dobivali, naj se jim zanaprej pošiljajo postave samo v nemškem jeziku, češ da vsi nemški razumijo. Bodi si, da semtertje kteri župan nekoliko nemški razumi, pa postava ni samo, za župane, ona je za vse državljane; vsi jo morajo poznati, ker se je vsem po nji ravnati; srenjčani na Slovenskem pa večidel samo slovenski znajo in tako se zgodi, da jim je vse neznano, kar se v deželi godi, ker nimajo postav v slovenskem jeziku.

Zakaj se pa je slovenska prestava pri nas odpravila? Župani tega niso sami izduhtali, marveč so bili od neke strani na to napeljani, češ da bo potem državljanski zakonik cenejši; zato so privolili, da se jim daje le samo nemški zakonik. Zanaprej vendar tako ne more ostati, da na škodi ne bomo. Naj tedaj „Slov. Gospodar“ v imenu vseh pametnih kmetov opominja srenjske odbore v Mar. okraju, da usta odpro in cesarske postave v slovenskem jeziku tirjajo; zakaj to ne dela ne krajearja več stroškov

srenjam, ker se na Dunaju tako za Slovence slovensko postava prevaja; treba je le tirjati si pravice. Kdor bi slovenskega brati ne hotel, naj pa pusti; pa zavoljo nekterih zagriženih nemškutarjev ne more celi okraj trpeti. —

Od sv. Benedikta v slov. gor. smo dobili od izvrstnega našege sadjo- in svilorejca g. D. Čolnika na Drvanji sledeče oznanilo: „Vsaki naročnik „Slov. Gosp.“, ako svojo željo skorej naznani, dobi za spomlad cepik (suškelkov, pelenikov) žlahtnega sadja t. j. 5 do 10 mladik z slovenskimi imeni, brez plače, samo pošne stroške bo imel. Dalje dobi, če bi kdo želel jajčice (Seidengrains) zdravih svilnih gosence, če se skorej oglasi; ker se kesneje bodo dalje poslala, in je gotovo zdravih težko dobiti. Kvintele velja 1 fl. 30 kr., lot 5 fl., ktere Lahi radi za zlatom plačujejo.

Novičar.

— Prečastitljivi konsistorij v Olmucu bode od novega leta počenši svoje kurende tudi v českem jeziku izdaval.

— V Petrogradu se snuje društvo, ktero bode podučevalo Ruse o drugih Slovanih. To društvo hoče po celi Ruski osnovati to učenje.

— Ruska ima zdaj v Polski skupčenih više 100.000 vojakov in če še se prirajtajo oni, kteri so v vilnajske — kijevske — in odesaške vojaškem okraju, ima Ruska na meji tako veliko armado skupčeno, da, če bi potreba bila, lahko porine zadosti veliko moč taki proti Turški. — Tudi ima večje število vojakov v Evropi kakor Pruska, ker ima jih 172 peških polkov.

— Naša armada je dobila naglo povelje, da se mora taki skupčiti v Galiciji. Sploh je začelo v Polski hudo vreti in se je bati, da v kratkem celo izkipi.

— Koliko je na Moravskem čitavnic. Na Moravskem je 129 čitavnic in sicer 95 československih, 5 mešanih, ostalih 29 pa nemških. To je lepo število! Na mnogih krajih po Slovenskem bi bila še potrebna čitavnica, posnemajmo brate Čehoslovane!

— Vesel napredek v českem časopištvu. Ne le, da veliko število izvrstno vredovanih in marljivo branih dozdnajnih českih listov na krepkih nogah stoji, bode od novega leta počenši dnevnik „Narodni pokrok“ (napredek) na novo Moravska Orlice, Olomucke Noviny in Posel z Prahy pa v večih obliki začel izhajati. Tudi Slovaki se krepko gibljejo. Poleg že izhajajočih „Pešt-Budinskih“ vedomosti bode začel izhajati nov list „Slovenske (slovaške) Noviny.“ V Klatovih pride 3 krat na teden „Šumavan“ na svitlo.

Tržna cena pretekli teden.

	V Varaždinu		V Mariboru		V Celju		V Ptujju	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.
Pšenice vagan (drevenka)	5	80	6	35	6	20	5	50
Rži	3	—	4	15	3	80	3	80
Ječmena	2	80	—	—	3	8	—	—
Ovsa	1	80	—	—	1	80	1	60
Turšice (kuruze) vagan	2	80	3	20	3	10	2	80
Ajde	3	—	3	—	3	10	2	60
Prosa	2	80	—	—	3	20	—	—
Krompirja	1	40	1	35	1	30	—	—
Govedine funt	—	19	—	24	—	22	—	25
Teletine	—	24	—	26	—	22	—	26
Svinjetine črsteve funt	—	30	—	26	—	24	—	24
Drv 36" trdih seženj (Klafter)	10	—	10	—	7	50	10	—
„ 18" „	—	—	5	35	—	—	—	—
„ 36" mehkih „	7	—	—	—	5	60	8	—
„ 18" „	—	—	3	60	—	—	—	—
Oglenja iz trdega lesa vagan	—	80	—	40	—	40	—	35
„ „ mehkega „	—	60	—	30	—	40	—	35
Senca cent	1	50	1	33	—	95	1	—
Slame cent v šopah	1	20	1	10	—	95	—	90
„ „ za steljo	—	80	—	30	—	45	—	70
Slanine (špeha) cent	42	—	33	—	44	—	32	—
Jajce, tri za	—	10	—	10	—	—	—	—

Cesarski zlat velja 5 fl. 79 kr. a. v.

Ažijo srebra 119.50.

Narodno drž. posojilo 64.10.

Loterijine srečke.

V Gradcu 28. decembra 1867: **49 48 88 12 86**

Prihodnje srečkanje je 15. januarja 1868.